

da tak duhoven, ki bi se v tacih zadevah tako obnašal, ne bi bil niti mlačen, niti mrzel, temuč že popolnoma zmrznjen.

To je moje osebno mnenje; dobro se mi pa zdi, da ravno to trdijo najslavnejši katoliški pisatelji, ki so se z državnim pravom pečali, kakor slavni Adam Müller, Döllinger, Phillips, Görres, in slavni Adam Müller imenuje tacega duhovna, ki se pri vršenju prvih državljan-
skih pravic mlačno drži, naravnost nepoštenega — einen ehrvergessenen Priester.

Ravno v tem trenutku beremo, kako se na Laškem škofje in vsa duhovščina ž njimi volitev vdeležuje, kjer je tudi vlada parlament razpustila, ker hoče pravo mnenje dežele slišati. To se je dogodilo in se dogaja na Angleškem, Pruskem itd. povsod, kjer je količkaj prave ustavne svobode. Tako je svitli naš cesar naš zbor razpustil, ne z odločnim ukazom, da se drugi poslanci volijo, ampak da zvé v drugo pravo mnenje vernega mu slovenskega naroda na Kranjskem. Toraj se tudi samo ob sebi razumeva, da morajo biti volilne agitacije v mejah postave vsakemu poštemu človeku, iz katerega si bodi stanu, proste, kajti ako bi se to-le enemu stanu kratilo, ne bi bila več ustavnost, svoboda, ampak bilo bi nasilje, ne bi bilo več svobodno pravo mnenje naše dežele, ktero hoče naš svitli cesar znati.

Ker na Hrvaškem bivajoč ne vem, kaj se zdajci domá godí, pisal se je ta članek, kakor priprost časnikarsk odgovor časnikarskemu natolcevanju v „Neue freie Presse“, „Tagespost“, „Triester Ztg.“ itd. Kar se pa posebej velicega sultana na dunajskem lancu privezanega tiče, ki se „N. f. Presse“ imenuje, in ki je že od samega lajanja na nas postal ves hripav in o katerem pravijo „Politik“, stara „Presa“ in „Debatte“, da je Beust-ov „Leibhusar“, moramo ga en malo pri luči pogledati, kajti finetelni, šeki in drugi kužki à la „Telegraf“, „Triest. Zeitg.“ so samo velikega sultana „appendices“ in niso vredni, da bi se dalje človek ž njimi pečal. Kdo je ta slavni junak, ki nas hoče vse Slovane v žlici vode vtopiti, slovensko duhovščino pa posebej pod gnojni koš spraviti? Da je Jud, to lahko vsak vgane. Da pa še to avstrijski Jud ni, ampak da je ta „slavni“ mož iz Pruskega k nam priromal, bi težko kateri pošten Avstrijan verjel. Res pa je, — mož se piše Dr. Maks Friedländer in je prav prusk Hebrejec iz Vratislava v Sleziji. In ta hebrejski dohtar se predrzuje vsaki dan nam v obraz ponavljati, da bo on slovenski narod in njegovo duhovščino „moreš“ učil!!! — Predno sklenem, še enkrat ponavljam, da je to prost časnikarsk članek, in da ni nikakor pisan „ad usum delphini“, kakor se pravi, ker prepričan sem, da zadostijo vsakemu Slovencu posebno pa naši vrli duhovščini besede slavnega angležkega admirala Nelsona, ki jih pred slavno zmago pri Trafalgar-u 1807 svoji morskemu armadi rekel: Domovina pričakuje od vas, da bo vsaki njen sin svojo dolžnost storil!

Dr. V. Zarnik.

Politične stvari.

Državno pravo dežel.

Odgovor „Tagespošti“ na njen sestavek v 52. listu.

Izpod Šmarne gore.

Pisar „Tagespoštnega“ sestavka pravi, da je le pesniška sanjarija, ako kdo trdi, da se deželne pravice ne smejo po vse žrtovati tako imenovanemu državnemu zastopu. Kdor se ziblje — pravi — o deželnih pravicah starodavnih časov, goni politiko, ki se ne

vjema več s časom današnjim, ker so razmere in okoliščine vse drugačne.

Mi pa pravimo in to lahko dokažemo, da so le ljudje dandanes te razmere po novem stroji prestvarili, Ogersko so samostojno naredili in nemagjarske narode brez njih volje kot pritlikino ogerske krone osnovali ravno tako, kakor se snuje takraj Litave država, ktere nikdar nikoli ni bilo, pa jo zdaj krstijo „Cislajtanijo“, kjer bi utegnil Nemec gospodovati kakor na Ogerskem Magjar.

Ako imamo še Avstrijo in je Ogerska samostojna osebnost, tedaj se ista avtonomija tudi ne more odreči drugim deželam cesarstva.

Če je pa temu tako, tedaj se brez privoljenja teh dežel ne sme nova polovična Avstrija stvariti.

Da se spoštuje pravo (pravica) osebnosti, ni le samo v privatnih razmerah, temuč tudi v javnih poglavno načelo, po katerem se ne smejo krajšati pravice narodom.

Svobodne družbinske pravice so le relativno dobro, a tega ni, kjer ni enakosti in bilo bi le gospodstvo nekterih čez druge.

Ni ne res, da narod oktrovanja prosi, ako poverjenike (mandatare) pošlje k prevdarkom, ne pa k sklepu pogodbe, katerega si samemu sebi pridržuje; — naj se nikar ne govori o razpadu Avstrije in taka nakana nikar ne podtikuje narodom, ako se potegujejo za svoj obstanek in svojemu sklepu pridržujejo to, kako hočejo svojo samostojnost postaviti pod celoto; — nikar naj se ne čenčá o svobodi narodov v družbi, kjer bi mnogi narodi morali podložni biti tuji sili, — sploh naj se nič ne govori o svobodi, ako se pravica osebnosti ne čisla in se za avstrijsko ustavo potezajoči brambovci „nemška“ ustavna stranka zôve zdaj, ko Avstrije ni več v Nemčiji; — konečno naj se nekdanji deželni zbori nikar ne žrtujejo državnemu zboru, kateri se ima še le stvariti, pa je že o prvi poskusni dôbi se ponujal zato, da bi narode na povodcu vodil.

Kdo je nekdanji deželni zástop napravil v to, da so deželni zbori bili le sama forma? kdo je pričel mnogonarodno Avstrijo ponemčevati? kdo si je predrznil, tisučletne skušnje človeštva in ideje njegovih učiteljev imenovati nemško kulturo in omiko in jo vrvati nemškim narodom? kdo je svobodo tako tolmačil, da le en jezik mora gospodovati drugim? kdo je glasoval za razpad Avstrije? — kdo drug, kot taki, ki nočejo, da se pri tolikem potrebnem prerojstvu Avstrije silstvo odpravi in da se z mahom obraščene starodavne pravice narodom zopet povrnejo, in taki, ki zdaj, ko je Avstrija stopila iz Nemčije, le po Nemčiji hrepenijo, za Avstrijo pa jim ni mar! Kdo je zamaknjen v oktrovanja: ali ta, ki se trdno drži cesarjeve oktoberske diplome, ki nas je prva rešila absolutizma in je studenec, iz katerega morejo izvirati pravice vsem narodom, ali pa ta, ki se drži februarske ustave, ki je bila tako neugodna izpeljava oktoberske diplome — neprikljcljivega fundamenta avstrijske države — da jo je cesarski manifest od septembra 1865. leta ustaviti moral, sicer bi se še pričeti ne bila môgla poravnava z Ogri?

Avstrija bode le srečna, ako se narodom vsem dajó pravice, ktere jim pred Bogom in svetom gredó, in zadovoljnost vseh narodov bode najlepši biser v kroni avstrijski!

Treba je, da se prvotne pravice narodov spoštujejo in da te pravice djansko obveljajo, les tem omejenjem, da se državi ohrani enota, ki jo terja pravica, pa tudi sreča narodov, — te pravice pa se dajo le s porazumljenjem njih postavnih zastopnikov, to je, deželnih zborov, tako vravnati, da na mesto razprtij stopi složno delovanje. Potem pa sama po sebi pride moč

države, ktera je prav za prav le nasledek in gotov nasledek enote in sreče, ne pa cilj in konec, kakor si ga politični teoretikarji mislijo.

Ozir v pretekle čase.

Malo pojasnilo ogerskega vojnega ministerstva leta 1848.

Spisal Franc Š.

Bilo je poleti 1848. leta. Večidel avstrijske armade bilo je na Laškem, da varuje pravice cesarske hiše, kar se na Ogorskem vname strašni punt in mednarodni boj, Košuta pa naglo skličejo za predsednika.

Pod vodstvom ogerskega vojnega ministerstva, kteremu so bile, kakor je znano, vsa na Ogorskem bivajoča krdela, večidel ogerskega naroda, podložna, je bilo kaj lahko avstrijsko državo, ktere armada se je na Laškem v očitnem boji, in na Dunaji, Gradcu itd. zavoljo vstaje potrebovala, v nevarnost spraviti, in v kratkem času tako razširiti revolucijo, da se je mōgla le po mnogih velicah zgubah in po pripomoči Rusov komaj v dveh letih popolnoma zatreti.

Takrat je bila država v nevarnosti, da se razdrobí; Ogri so očitno napovedali boj in izdajo svojemu pravemu Gospodu, in mnogo Nemcev je gledalo v Frankobrod.

V tej zadregi se vzdigne rešilni angelj avstrijski, stara, iskušena zvestoba slovanska. Jelačić, ban hrvatski, ni mogel dalje trpeti napuha in podjarmovanja drugih narodov in posebno Slovanov na Ogorskem ne, in hotel je dokazati svetu — akoravno so ga na Dunaji kot vélikega izdajca preganjali — da Slovani avstrijski in posebno trojedine kraljevine verno stojé za Avstrijo in cara njenega.

Njegovi vojaki, akoravno le v srajci in spodnjih hlačah pa s puško v rokah, otepli niso le samo vse ogerske honved-armade pri Schwehat-u strašno, ampak kaznovali so tudi eksemplarično razuzdanost in oboroženo upornost Dunajčanov za dolgo dolgo časa.

V oktoberskih dnevih je bila avstrijska država zopet rešena, in po kom? Po Slovanih in po Jelačiću, drugem Zriniju.

Ako se spominjamo teh dni, živo nam stopi pred oči tudi spomin, kako krivično je ogersko vojno ministerstvo rabilo svojo vladno oblast leta 1848.

Kakor je znano, Jelačić je od juga proti severju peljal svojo armado Ogrom nasproti, od severja in Slovakijske pa so izbujeni po župniku Hurbanu Slovaki združeni s krdelom prostovoljcev — večidel dijakov rodú slovanskega — udarili na zatiralce. Hurbanovo krdelo prostovoljcev, v katerem sem tudi jaz služil, se je izprva v Miavi postavilo in tū na državne stroške oborožilo in organizalo. Ko smo okoli Miave postavili prednje straže, pride nekaj dni pozneje oddelek cesarskih pešcev laškega polka Cecopieri-a pod vodstvom stotnika proti nam, kateri — okoli 200 mož močen — nas napade, akoravno smo parlamentovali in ga zagotavljali, da se bojujemo za cesarja avstrijskega, in so videli cesarsko barvo po črno-rumenem traku na naši belo-rudečo-modri zastavi zastopano.

Al poveljnik, ki je raji slušal ogersko ko dunajsko vojno ministerstvo, zapové svojim, komaj 150 korakov od nas stoječim vojakom streljati. Vendar slabo je nalletel! Prostovoljci ga po naglem gibanju obhodijo, mu umik v globoki grapi zastavijo, in tako brž poveljniku sabljo, vojakom pa njih orožje vzamejo, drugi dan pa vse skupaj v Olomuc pošljejo.

Nekoliko dni pozneje smo imeli mi cesarski vojniki enak spopad z večim oddelkom nekega polka

oklepnikov (kirasirjev). Ponoči v dolini, ki se proti Senici vleče, stojim pri nekem mlinu kot vedeta na predstraži, kar zaslišim od dalječ — bilo je okoli 1 ure zjutraj — težak trop konjikov; ne trpi dolgo in že butijo predkonjiki na stražo našo. Ustavljene streljajo s pištolami in nevarno ranijo dva naša predstražnika.

Nekoliko dni potem napadejo Hurbanovi prostovoljci pod vodstvom svojih voditeljev Blavdeka in Žizka magjarsko mesto „Staro Tusó.“ Sovražnik nas je sprejel na gričih pred Staro Tusó; vendar smo ga s strelom in naskokom pahnili v mesto in ga od todi po daljnem in živem streljanju pregnali. Tukaj mi je bila prilika, da sem dobil zastavo narodne straže. Drugi dan pa smo morali mesto zapustiti, ker ogersko vojno ministerstvo je poslalo v podporo tepenim gardistom (honvedom) oddelek 400 cesarskih, pa prisegi nezvestih vojakov polka pešcev vélikega vojvoda Aleksandra, kterim smo se morali umakniti. Enako se nam je pripetilo pri mestu Senice, kjer smo bili na ogledu (rekognoscii).

To prostovoljno krdelo (večidel česki in moravski dijaki) imelo je mnogo zgubo v zahvalo, da so se žrtvali za obstanek v največi nevarnosti stoječe avstrijske države in pomagali Jelačiću, da je dosegel svoj namen.

Oktobra 1849. leta, ko je že bilo večidel armade iz Ogerskega prestavljene, in sem marširal po Vilagošu na švicarsko mejo, videl sem še vrle in hlabre nekdanje tovarše Hurbanovega prostovoljnega krdela v lepi in praktični slovanski narodni obleki pri Požunu opravljati vojaško službo.

V tem krdelu slovaških prostovoljcev so se kot stotniki posebno junaško obnašali iskreni rodoljubi Mihael Baculini, Daxner in Fromisi; za vse tri je magjarska krvava sodnija napravila v Plesnicah poleg Gömör-a vislice; al zgubljena vojska pri Švehatu je puntarski drhali podrla njih krvoločni namen. — Zdaj so Magjari Baculini-a zopet zaprli.

V svesti sem si, da ne Magjari ne Dunajčani ne bodo lahko pozabili Jelačićevega dohoda Slovanov, v kterem je vlada v največi sili našla pomoč.

Ozir po svetu.

Turki.

Spisal M.

(Dalje.)

Začetnik ji je Kutulmiš, sinovec Selčukov, ki je svojo oblast kmalu razširil čez malo Azijo. Ko pa skuša se odtrgati oblasti Alparslonovi, ga ta zmaga in on sam pogine na begu. Enaka osoda zadene po njegovi smrti tudi sina Mansura. Mlajšemu Sulejmanu pa je bila sreča bolj ugodna. Sultan Malekšah ga pošlje z oddelkom vojske v malo Azijo, da bi si tukaj kaj zemlje pridobil, in res mu je šlo vse tako po sreči, da dobi leta 1081 Nicejo in jo izvoli za naprej glavno mesto nove turške države. Aleksij Komnen, bizantinski cesar, ga sicer zopet zapodí, in ga prisili, da sklene mir, ali ker more sè svojo vojsko se precej domú vrniti, tudi Sulejman ne miruje več. V naglici se polasti leta 1085 Niceje in Antijopije. Ravno zarad teh mest pa se zaplete v prepir z večimi emiri in že prihodnjega leta umrje, kakor eni pravijo, v boju, kakor drugi, samomorno.

Vedni prepiri in boji z grškimi cesarji, v kterih zdaj ta, zdaj uni zmaga, pa zopet onemore, polnijo dôbo, ko je imela zahodnja veja selčuska največi moč. Njen najslavniši vladar Aledin umrje leta 1237 ostrupljen od lastnega sina. Za njega je bilo v deželi blagostanje, ko ne pred ne potlej. Vednosti, obrtnija in kupčija so bile takrat v najlepšem cvetu, in tudi, kar se